

Казахская национальная консерватория им. Курмангазы

УДК. 787 (574) “XX-XXI”

На правах рукописи

МАХМУД ДИАНА ЕРБОЛАТОВНА

**Струнно-смычковое исполнительство Казахстана
на рубеже XX-XXI веков: проблемы стиля
6D040200 – Инструментальное исполнительство**

Аннотация

к тексту докторской диссертации на соискание степени доктора
философии (PhD) по специальности 6D040200 – Инструментальное
исполнительство

Республика Казахстан
Алматы, 2018

Работа выполнена на кафедре струнных инструментов

РГУ «Казахская национальная консерватории им. Курмангазы»
Министерства культуры и спорта Республики Казахстан

Научные консультанты:

Бегембетова Г.З. – кандидат искусствоведения,
проректор по научной работе и международному сотрудничеству
РГУ «Казахская национальная консерватория им. Курмангазы»,
доцент кафедры «Музыковедения и композиции».

Славомира Жераньска-Коминек – Doctor hability, профессор Института
музыкологии Факультета истории Варшавского университета (Польская
Республика).

Официальные рецензенты:

Карелина Екатерина Константиновна – доктор искусствоведения, доцент
кафедры музыкального образования и просвещения Новосибирской
государственной консерватории им. М.И. Глинки (Россия).

Жумабекова Дана Жунусбековна – доктор искусствоведения, профессор,
зав. кафедрой струнных инструментов Казахского национального
университета искусств (г. Астана).

Защита состоится «12» ноября 2018 года в 14.00 часов на заседании
Диссертационного совета по защите диссертаций по присуждению ученой
степени доктора PhD по специальности 6D040200 – Инструментальное
исполнительство при РГУ «Казахская национальная консерватория им.
Курмангазы» Министерства культуры и спорта Республики Казахстан по
адресу: 050000 г. Алматы, пр. Абылай-хана, 86, Конференц-зал (корпус А)

С диссертацией можно ознакомиться в научном зале библиотеки РГУ
«Казахской национальной консерватории имени Курмангазы».

Аннотация разослана «___» октября 2018 года.

Ученый секретарь
Диссертационного совета,
кандидат искусствоведения, доцент

А. Нусупова

АННОТАЦИЯ
к тексту докторской диссертации
Махмуд Дианы Ерболатовны
«Струнно-смычковое исполнительство Казахстана
на рубеже XX-XXI веков: проблемы стиля»,
представленной на соискание степени доктора философии (PhD)
по специальности 6D040200 – Инструментальное исполнительство

Актуальность темы исследования. Рубеж XX-XXI веков, ознаменован целым рядом кардинальных изменений в культуре Казахстана. С этим периодом независимого развития Казахстана связаны преобразования в процессе взаимодействия различных жанров и стилей, обновление средств выразительности и расширение художественных влияний музыкальной культуры Казахстана, активно развивается в контексте международных культурных связей и сотрудничество с выдающимися зарубежными исполнителями, дирижерами, с известными музыкальными коллективами. Струнно-смычковое искусство Казахстана как одна из областей музыкальных творческих в рассматриваемый нами период достигло высочайших музыкальных успехов в сольном и камерном исполнительстве. Оно отличается своеобразием стилевых процессов и интерпретацией произведений западноевропейских, русских и казахстанских композиторов. Необходимо подчеркнуть, что в настоящем исследовании рассматривается исполнительство на европейских струнно-смычковых инструментах – скрипке, альте, виолончели, контрабасе, которые используются в современном музицировании.

Актуальность теоретических исследований исполнительского искусства на струнно-смычковых инструментах в аспекте музыкального стиля и интерпретации определяется основополагающим значением этих понятий для исполнительской практики и педагогики. В процессе подготовки исполнителей сегодня возникает необходимость решения теоретических вопросов, остаются мало разработанными методологические принципы анализа исполнительского стиля, а также методы обучения, направленные на формирование стилевого понимания у исполнителей. Для музыкантов-исполнителей, особенно на этапе обучения определенную методологическую сложность представляет анализ музыкальных произведений, его стилевых исполнительских возможностей, в частности тогда, когда представлено стилевое взаимодействие, нередко возникают противоречия между теорией и практикой. В области исполнительства, в достижении аутентичности воплощения стиля эпохи и композитора в музыкальной науке наряду с разработкой теории музыкального стиля предпринимаются попытки определить и описать стиль отдельных исполнителей, различных национальных исполнительских школ.

Изучение феномена «исполнительский стиль» дает возможность новых перспектив в научном исследовании вопросов исполнительства. Именно с понятием исполнительского стиля во многом связаны и содержательная составляющая интерпретации, и определение исполнителем тех или иных средств исполнительской выразительности. Вместе с этим, понимание множества стилевых направлений в современном искусстве вызывает необходимость не только творческого осмысления произведения, но и получения необходимых теоретических знаний исполнителей-струнников в этой области.

На сегодняшний день стилевые тенденции струнно-смычкового исполнительства Казахстана на рубеже XX-XXI веков еще не были объектом специального исследования и не получили историческое развитие наиболее известные и устоявшиеся образцы интерпретаций произведений. Развитие и совершенствование непрерывного музыкального образования также свидетельствует о том, что остаются открытые вопросы методики обучения исполнителей в аспекте их роли в интерпретации произведений. Кроме того, «стильность» интерпретации всегда остается живой и насущной проблемой, в условиях активно развивающегося исполнительского искусства. «Условные модели» (Н. Драч) струнно-смычкового исполнительского стиля эпох барокко, классицизма, романтизма широко используются в исполнительской и педагогической практике. Однако из-за сложностей и недостаточного теоретического обоснования остаются нераскрытыми их стилевые процессы в исполнительском искусстве. Поэтому, является затруднительным определение и обоснование принадлежности того или иного явления к какому-либо направлению, педагогической школе и т.д. Стилиевой взгляд при изучении струнно-смычковых сочинений позволяет обогатить работу над произведением и созданием интерпретации.

Цель исследования заключается в определении стилевых тенденций на рубеже XX-XXI веков, объединяющих исполнительство на струнно-смычковых инструментах, получившее широкое развитие в музыкальной культуре Казахстана.

В диссертации решаются следующие **задачи**:

- 1) показать единство исполнительского стиля и интерпретации в освоении художественного содержания музыкальных произведений;
- 2) раскрыть связь между средствами музыкальной выразительности и исполнительским стилем в интерпретации произведений для струнно-смычковых инструментов;
- 3) охарактеризовать «преемственность» развития струнно-смычкового исполнительства в музыкальной культуре Казахстана;
- 4) показать роль методической деятельности исполнителей Казахстана и профессионально-общественных мероприятий в развитии струнно-смычковой школы;

- 5) определить основы стилевого исполнительского анализа и интерпретации; охарактеризовать современные стилевые направления в казахстанском струнно-смычковом исполнительстве;
- 6) раскрыть возможности воспроизведения национального стиля в условиях инструментального своеобразия струнно-смычковых групп.

Объект исследования – струнно-смычковое исполнительское искусство Казахстана.

Предметом исследования явился исполнительский стиль и интерпретация произведений для струнно-смычковых инструментов искусства рубежа XX-XXI веков.

Методологической основой исследования является комплексный подход, позволяющий изучить струнно-смычковое исполнительство в контексте художественной культуры Казахстана. Вопросы индивидуального стиля и интерпретации в творчестве исполнителей струнно-смычкового исполнительства рубежа XX-XXI веков решаются на основе научных разработок, общих проблем стиля в музыке и теории исполнительства представленных в трудах С. Скребкова, М. Михайлова, Е. Назайкинского, В. Медушевского, М. Лобановой. В понимании единства исполнительского стиля и интерпретации философским обоснованием явились труды Б. Асафьева, Е. Гуренко, М. Кагана, Н. Корыхаловой, А. Сохора, А. Лосева, Ю. Лотмана, Б. Яворского; музыкальное искусство в его исполнительской форме рассматривается как воплощение художественного содержания в работах В. Холоповой, Л. Шаймухаметовой, Л. Казанцевой, Г. Тараевой, Е. Карелиной.

Для изучения струнно-смычкового исполнительства как самостоятельной области творчества были использованы научные материалы, относящиеся к общей истории и теории смычкового искусства (Б. Струве, Г. Фельдгуна, Л. Ауэра, Л. Раабена, К. Флеша, Л. Гинзбурга, А. Ямпольского), в которых представлено понимание исполнительской школы, ее преемственности, роли исполнительской культуры в музыкальном искусстве.

Представление исполнительского стиля в комплексе средств художественной выразительности и основ интерпретаций базируется на теоретических положениях выдвинутых музыкантами-исполнителями при осмыслении исполнительского опыта (А. Алексеева, Е. Либермана, А. Малинковской, Н. Мельниковой, Я. Мильштейна, С. Фейнберга, В. Чинаева, Г. Цыпина).

Понимание истории развития струнно-смычкового исполнительства в контексте общей истории музыкальной культуры Казахстана, взаимодействия исполнительского и композиторского творчества, влияния национальных традиций опирается на значительный круг исследований казахстанских музыковедов по истории казахской музыке, творчеству композиторов, исполнителей, музыкальных коллективов (А. Жубанова, С.

Кузембаевой, Г. Котловой, У. Джумаковой, С. Утегалиевой, Д. Жумабековой, Н. Кетегеновой, Г. Мусагуловой, Ж. Ордалиевой и др).

В работе использован комплексный **метод исследования**, который включает в себя такие способы теоретического и исторического музыкознания как целостный, интонационно-смысловой, аудиотивный, а также стилевой анализ; историографический; метод интервью; эмпирический метод собственной игры и наблюдения.

Степень научной разработанности темы.

Педагогическая и исполнительская деятельность постоянно ставит вопросы техники и художественной выразительности. Принцип развития исполнительского репертуара определяет разработку методических идей и рекомендаций в процессе работы над произведениями и созданием интерпретаций. В области истории и теории исполнительства существует определенная научная база для изучения вопросов стиля и интерпретации. С обозначенной темой исследования связаны два направления:

1) работы, посвященные струнно-смычковому исполнительству, методике и педагогике;

2) теоретические разработки стиля в исполнительском искусстве.

Обширный круг вопросов касающихся скрипичного исполнительства рассмотрены в значимых работах XX столетия – Л. С. Ауэра, К. Флеша, И. А. Лесмана, В. Ю. Григорьева, Л. Гуревич, Л. Гинзбурга; современности – А. Гвоздева.

Применение категории стиля к исполнительской сфере нашли свое отражение в трудах К. Мартинсена, Б. Яворского, С. Фейнберга, А. Сохора, Д. А. Рабиновича, Я. Мильштейна, В. Грицевича, В. Чинаева, А. Кандинский-Рыбникова, А. Хитрука, А. Кудряшова, А. Полежаева, Н. Драч, Е. Гасич.

Теоретический аспект исполнительского стиля получил разработку на основе обобщения смычкового искусства в диссертации Н. Токиной, в которой отмечаются индивидуально-своеобразные и общие типологические особенности музыкантов.

Вопросы исполнительской стилистики в педагогике, находясь в тесной связи с концертной деятельностью, нашли свое отражение в учебных пособиях А. Николаевой, Н. Смирновой.

Среди немногочисленных трудов отечественных исследователей (статьи И. Когана, Б. Кожамкуловой), посвященных истории развития струнно-смычковой школы Казахстана, научной основой в контексте преемственности поколений стали работы Д. Жумабековой, Т. Егинбаевой, Н. Сагимбаева.

Научная новизна исследования состоит в следующем:

- в истории и теории исполнительского искусства Казахстана впервые рассматривается струнно-смычковое исполнительство в единстве стилевых процессов характерных для игры на скрипке, альте, виолончели и контрабасе;

- струнно-смычковое исполнительство Казахстана показано в историческом развитии, на основе теории поколений впервые характеризуется преемственность в исполнительской практике и деятельность наиболее известных музыкантов, представляющих этапы развития исполнительской школы;
- на основе стилового анализа выявлены и описаны интерпретации произведений, характеризующие индивидуальный стиль ряда исполнителей, относящихся к периоду рубежа XX–XXI веков — Якова Фудимана, Айман Мусахаджаевой, Гаухар Мурзабековой, Марата Бисенгалиева;
- в методической деятельности исполнителей определены виды учебной литературы в соответствии со структурой и содержанием обучения на струнно-смычковых инструментах: 1) методические указания и рекомендации относительно техники игры определенных произведений разных стилей и жанров; 2) нотная литература для струнно-смычковых инструментов (переложения, обработки и редакции) произведений казахстанских композиторов; 3) научная литература по истории развития струнно-смычкового искусства в Казахстане; 4) электронные учебно-методические пособия для студентов-музыкантов.

Положения, выносимые на защиту:

1. Струнно-смычковая исполнительская школа Казахстана характеризуется единством исполнительского стиля и интерпретации. Оно проявляется в трактовке средств художественной выразительности и в свойствах индивидуального стиля при исполнении произведений;
2. Интонирование, исполнительская форма, окраска звучания (вибрация), артикуляция, динамика и темп (агогика) являются средствами раскрытия художественного содержания в интерпретации произведений, выражающие исполнительские стилевые признаки различных исторических эпох;
3. Казахстанское смычковое исполнительство представляет собой динамически развивающийся процесс, обладающий всеми компонентами понятия «школы», историю которой характеризует преемственность поколений;
4. Методические разработки казахстанских музыкантов являются закономерным итогом осмысления и обобщения, взаимосвязанных между собой исполнительской и педагогической деятельности;
5. Струнно-смычковую школу Казахстана представляют индивидуальные исполнительские стили, которые проявляются в интерпретации музыкальных произведений. Такие выдающиеся музыканты Казахстана Я.Фудиман, Г. Мурзабекова, М. Бисенгалиев, А. Мусахаджаева обладают свойствами индивидуального стиля, которые проявляются в интерпретации западноевропейской, русской и казахской музыки;
6. В соответствии с условиями инструментального своеобразия струнно-

смычковой группы, с индивидуальной техникой исполнительства и художественным мастерством формируется интерпретация национального стиля, характерного для произведений композиторов Казахстана.

Теоретическое значение диссертации состоит в системном представлении исполнительского стиля и интерпретации, которая подтверждена в стилевом анализе интерпретации произведений западноевропейских, русских и казахских классиков. В струнно-смычковом исполнительстве Казахстана выявлена взаимосвязь исполнительского стиля и техники игры на инструменте. Изучение исполнительских средств в историко-культурном контексте, в соответствии с типологией стилей позволяет рассматривать интерпретацию как воплощение художественного содержания.

Практическое значение диссертации определяют ее аналитические разделы, которые могут быть использованы в учебных дисциплинах, посвященных истории и теории исполнительского искусства. Представленный в работе исторический обзор и периодизация струнно-смычкового исполнительства дополняют картину развития струнно-смычкового исполнительства и могут быть включены в учебные программы дисциплин «История исполнительского искусства», «Методика игры на инструменте», «Анализ исполнительских интерпретаций». Исполнительские приемы, которые определены в работе в соответствии со стилем эпохи, композитора и исполнителя являются эффективным средством в практических занятиях музыкантов при изучении и освоении музыкальных произведений. Они формируют системный взгляд на исполнительские средства выразительности в практике обучения.

Апробация исследования. Диссертация была обсуждена и рекомендована к защите на заседании кафедры струнных инструментов Казахской национальной консерватории им. Курмангазы. Основные положения были изложены в докладах трех международных конференций, отражены в трех научных статьях в изданиях, рекомендованных ККСОН МОН РК, в одной публикации в журнале, входящем в базу данных Scopus. Практические результаты исследования были применены автором при подготовке студентов к выступлению в циклах концертов первого казахстанского фестиваля струнных инструментов «String Music Festival».

Список публикаций по теме диссертации:

а) в изданиях, рекомендованных ККСОН МОН РК:

1. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. Содержание и структура теоретической категории «смычковый исполнительский стиль» // Известия НАН РК. Серия общественных и гуманитарных наук. – № 5, сентябрь-октябрь 2016. – ISSN 2224-5294. – с. 186-191.

2. Махмуд Д.Е. Национальные черты в казахстанском музыкальном искусстве на рубеже XX-XXI веков // «Қазақстанның ғылымы мен өмірі – Науқа и жизнь Казахстана»: международный научно-популярный журнал. – № 6 (50), 2017. – с. 49-52.

3. Махмуд Д.Е. «STRING MUSIC FESTIVAL» как феномен музыкальной культуры Казахстана // Известия НАН РК. Серия общественных и гуманитарных наук. – № 1, январь-февраль 2018. – с. 71-76.

б) в базе данных Scopus:

4. Marlena T. Kokisheva, Diana Y. Mahmood, Gulnar A. Begalinova, Galiya Z. Begembetova and Valeriya E. Nedlina. Kazakh Symphonic Kuy - the Counterintuitive Convergence of Traditions // International Journal of Environmental and Science Education. – 2016. – Vol. 11, Issue 11. – P. 4184-4193

с) на международных научных и научно-практических конференциях:

5. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. Исполнительский стиль Гаухар Мурзабековой // Сборник научных трудов по итогам международной научно-практической конференции № 1. – Краснодар, 2016. – с. 9-12.

6. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. Струнно-смычковое исполнительство Казахстана в годы Независимости // The first European conference on the achievements and developments of young scientists in the humanities and social sciences: сборник материалов международной конференции. – Austria, Vienna, 2017. – с. 10-17.

7. Махмуд Д.Е. Методологические аспекты исполнительского анализа // Международная научная конференция «(Не)классическая музыка в современном искусстве» – Алматы, 2018. – с. 79-88.

Структура работы включает введение, три основных раздела, заключение, список использованных источников и приложения.

Во **Введении** раскрыта актуальность темы диссертационной работы, определены цель и задачи, объект и предмет исследования, методологическая основа, степень изученности, научная новизна, обоснованы положения, выносимые на защиту, теоретическая и практическая значимость, приведены данные об апробации и структуре работы.

В **первом разделе** «Теоретические проблемы стиля в исполнительском искусстве» исследованы проблемы единства исполнительского стиля и интерпретации в освоении художественного содержания музыкальных произведений. Определены средства художественной выразительности струнно-смычкового исполнительства, обозначающие стилевую направленность интерпретации, в которых выявляется художественный уровень мастерства исполнителя. Рассмотрены методологические аспекты стилевого исполнительского анализа.

Во **втором разделе** «Струнно-смычковое исполнительство Казахстана в контексте преемственности поколений» представлена целостная картина

развития казахстанского струнно-смычкового исполнительства, в которой обозначены понятия «школы», «преемственности поколений», основные принципы методики преподавания, а также важность публичных форм музыкального исполнительства (конкурсы, фестивали) на современном этапе.

Методическая деятельность исполнителей струнно-смычковой школы Казахстана на рубеже XX-XXI веков включает исторические данные, касающиеся различных сочинений, методические указания по исполнению, а также материалы, связанные с физиологией музыканта и проблем осмысления творческого замысла композиторов.

В третьем разделе «Основные стилевые тенденции в струнно-смычковом исполнительстве Казахстана на рубеже XX-XXI веков» дана дифференциация и характеристика стилевых направлений и тенденций в струнно-смычковом исполнительстве Казахстана на рубеже XX-XXI веков. Рассмотрены национальные стилевые особенности в струнно-смычковом исполнительстве, которые выявляются в интерпретациях произведений казахстанских композиторов, представлен стилиевой анализ исполнительских интерпретаций Я. Фудимана, Г. Мурзабековой, А. Мусахаджаевой, М. Бисенгалиева.

В Заключении обобщены результаты проведенного исследования и обозначены перспективы развития струнно-смычкового искусства.

6D040200 – Аспапта орындаушылық мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ұсынылған
Махмуд Диана Ерболатованың
«XX-XXI ғасырлар аралығындағы Қазақстанның ішекті-ысқышты аспаптық орындаушылық өнері: стиль мәселелері»
атты диссертациялық жұмысының
ТҮЙІНДЕМЕСІ

Зерттеу тақырыбының өзектілігі. XX-XXI ғасырлар аралығы көптеген елдердің мәдени саласында түпкілікті өзгерістердің болуымен ерекшеленеді. Бұл ретте алуан түрлі көркемдік бағыттардың күтпеген байланысы, суреттеу құралдары мен музыкалық өнердің стилі мен жанрлары диапазонының жанаруы және кеңеюін атап өтуге болады. Қазақстанның ішекті-ысқышты аспаптарында орындаушылық өнері – классикалық өнер нормалары мен қағидаларының әрі қарай дамуы және толығымен бірге оның түпкілікті өзгеруіне ұмтылыс қатар жүретін авторлық музыкадағы стильдік үрдістердің өзіндік ерекшелігінің анық көрінісі. Әлем мәдениеті тарихында Қазақстанның ішекті аспаптарда орындаушылық өнері саласындағы жарқын табыстары мен жетістіктері халықаралық мойындауға ие. Бұл арқылы Қазақстанда XX ғасырда басталған ішекті-ысқышты аспаптарда жеке өнер көрсету және камералық орындаудың жоғары кәсіби деңгейі паш етілді. Зерттеуде скрипка, альт, виолончель, контрабас деген еуропалық ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнері қарастырылуы туралы атап өту қажет.

Ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнерін музыкалық стиль және түсіндіру жағынан теориялық зерттеудің өзектілігі осы ұғымдардың орындаушылық тәжірибесі мен педагогика үшін негіз қалаушы рөлімен анықталады. Орындаушыларды дайындау үрдісінде бүгінгі таңда теориялық мәселелерді шешу қажеттігі туындап отыр. Ал, орындаушылық стилін талдаудың әдістемелік қағидалары, сонымен бірге орындаушыларда стиль түсінігін қалыптастыруға бағытталған оқыту әдістері жеткілікті емес деңгейде дамыған. Орындаушы музыканттар үшін, әсіресе, музыкалық шығармаларды үйрену кезеңінде, олардың орындаушылық мүмкіндіктерін талдау қиынға соғады. Мысалы, стильдік өзара байланыс көрсетілген кезде теория мен практика арасында жиі қарама-қайшылықтар туындайды. Музыка ғылымында композитор мен дәуір стилін іске асыруда түпнұсқалыққа қол жеткізуде орындаушылық саласында музыкалық стиль теориясын дайындаумен бірге жекелеген орындаушылар, түрлі ұлттық орындаушылық мектептерінің стилін анықтау және бейнелеуге ұмтылыстар жасалып жатыр.

“Орындаушылық стиль” феноменін зерттеу орындаушылық мәселелерін ғылыми зерттеуге жаңа мүмкіндіктер ашады. Дәл осы орындаушылық стильмен орындаушының орындаушылық мәнерлілігінің қандай да бір құралдарын түсіндірудің мазмұнды құрамы және анықтауы

байланысты. Осымен бірге заманауи өнердегі стильдік бағыттардың көпшілігін түсіну шығарманы тек шығармашылық жағынан ұғынуды емес, сонымен бірге осы саладағы ішекті аспаптарда орындаушылардың теориялық білім алуын да қажет етеді.

Қазіргі таңда Қазақстанда ХХ-ХХІ ғасырлар аралығында ішекті-ысқышты орындаушылық өнердің стильдік беталыстары арнайы зерттеу нысаны болмай, шығармаларды түсіндірудің танымал және қалыптасқан үлгілері тарихи даму алған жоқ. Үздіксіз музыкалық білім алуды дамыту мен жетілдіру орындаушыларды шығармаларды түсіндірудегі рөлі жағынан оқыту әдістемесі мәселелерінің шешілмегендігін көрсетіп отыр. Бұған қоса, түсіндірудің «стильдігі» орындаушылық өнердің белсенді дамуы жағдайында әркез өзекті мәселе болып қалады. Барокко, классицизм, романтизм дәуірлерінің ішекті-ысқышты орындаушылық стилінің «Шартты үлгілері» (Н.Драч) орындаушылық және педагогикалық тәжірибесінде кеңінен қолданылады. Дегенмен, қиындықтар мен теориялық негіздеудің жеткіліксіздігінен олардың орындаушылық өнердегі стильдік үрдістері ашылмай қалып жатыр. Сол себепті қандай да бір құбылыстың қандай да бір бағытқа, педагогикалық мектепке және т.б. қарауын анықтау және негіздеу күрделі. Ішекті-ысқышты шығармаларды зерттеу кезіндегі стильдік көзқарас шығарма және түсіндіруді қалыптастыру жұмысын байыта түседі.

Зерттеудің мақсаты Қазақстанның музыкалық мәдениетінде кеңінен дамыған ішекті-ысқышты аспаптарда орындау өнерін біріктіретін ХХ-ХХІ ғасырлардағы стильдік беталыстарды анықтау болып табылады.

Диссертацияда мына **міндеттер** шешіледі:

- 1) музыкалық шығармалардың көркемдік мазмұнын игерудегі орындаушылық стиль мен түсіндіру біртұтастығын көрсету;
- 2) ішекті-ысқышты аспаптарға арналған шығармаларды түсіндіруде музыкалық мәнерлілік құралдары және орындаушылық стиль арасындағы байланысты ашу;
- 3) Қазақстанның музыкалық мәдениетіндегі ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнердің дамуы «сабақтастығына» сипаттама беру;
- 4) ішекті-ысқышты мектептің дамуына Қазақстан орындаушыларының әдістемелік қызметінің рөлін және кәсіби-қоғамдық іс-шаралардың рөлін көрсету;
- 5) Қазақстанның ішекті-ысқышты орындаушылық өнеріндегі орындаушылық талдау және түсіндіру негіздерін анықтау, заманауи стильдік бағыттарына сипаттама беру;
- 6) ішекті-ысқышты топтардың аспаптық ерекшелігі жағдайында ұлттық стильдің жаңғырту мүмкіндіктерін ашу.

Зерттеу нысаны – Қазақстандағы ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнері.

Зерттеу пәні – ХХ-ХХІ ғасырлар аралығындағы Қазақстанның музыка өнерінде ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық стилі.

Зерттеудің әдістемелік негізі – ішекті-ысқышты орындаушылық өнерін Қазақстанның көркем мәдениеті контекстінде зерттеуге мүмкіндік беретін кешенді көқарас. XX-XXI ғасырлар аралығындағы ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылардың шығармашылығындағы жеке стиль мен түсіндіру мәселелері С. Скребков, М. Михайлов, Е. Назайкинский, В. Медушевский, М. Лобанованың еңбектерінде көрініс тапқан ғылыми зерттемелер, музыка мен орындаушылық теориясындағы жалпы мәселелер негізінде шешіледі. Орындаушылық өнер мен түсіндіру біртұтастығын түсінуде Б. Асафьев, Е. Гуренко, М. Каган, Н. Корыхалова, А. Сохор, А. Лосев, Ю. Лотман, Б. Яворскийдің еңбектері философиялық негіздеме болды; оның орындаушылық формасындағы музыка өнері В. Холопова, Л. Шаймұхаметова, Л. Казанцева, Г. Тараева, Е. Карелинаның жұмыстарындағы көркемдік мазмұнның көрініс табуы ретінде қарастырылды.

Ішекті-ысқышты орындаушылық өнерін шығармашылықтың жеке саласы ретінде зерттеу үшін ысқышты аспаптарда орындау өнерінің жалпы тарихы мен теориясына қарасты ғылыми материалдар (Б. Струве, Г. Фельдгуна, Л. Ауэра, Л. Раабена, К. Флеша, Л. Гинзбург, А. Ямпольского) пайдаланылды. Бұл еңбектерде орындаушылық мектебін түсіну, оның сабақтастығы, орындаушылық мәдениеттің музыка өнеріндегі рөлі көрініс тапқан.

Орындаушылық стильді көркемдік мәнерлілік құралдары және түсіндіру негіздері кешенінде көрсету орындаушылық тәжірибені ұғынуда орындаушы-музыканттар алға тартқан теориялық ережелерге негізделеді (А. Алексеев, Е. Либерман, А. Малинковская, Н. Мельникова, Я. Мильштейн, С. Фейнберг, В. Чинаев, Г. Цыпин).

Ішекті-ысқышты орындаушылық өнерінің даму тарихын Қазақстанның музыкалық мәдениетінің жалпы тарихы, орындаушылық және композиторлік шығармашылық өзара байланысы, ұлттық дәстүрлердің ықпалы контекстінде түсіну қазақ музыкатанушыларының қазақ музыкасы тарихы, композиторлар, орындаушылар, музыкалық ұжымдар шығармашылығына қатысты зерттеулеріне сүйенеді А. Жұбанов, С. Күзембаева, Г. Котлова, У. Жұмақова, С. Өтегалиева, Д. Жұмабекова, Н. Кетегенова, Г. Мұсағұлова, Ж. Ордалиева және т.б).

Бұл еңбекте музыкатанудың біртұтас, ырғақты-мағыналы, аудиотивтік, сонымен бірге стильдік анализ; тарихнамалық; сұхбат; эмпирикалық ойын әдісі және бақылау сондай-ақ, зерттеліп жатқан материалды жіктеу және жалпылау амалдары тәрізді теориялық және тарихи тәсілдерін қамтитын зерттеудің жиынтық әдісі пайдаланылған.

Жұмыстың ғылыми өңделу деңгейі.

Орындаушылық мәселелерінде ұстаздардың жұмысында әркез кездесетін шығарманың техникасы мен көркемдік түсіндірілуі орындаушы музыканттардың ғылыми-теориялық және әдістемелік идеяларын дамытуда үлкен маңызға ие. Өнердің түрлі салаларында көркемдік-стильдік үрдістер

орындаушылық саласында бірқатар зерттеулерге ғылыми база болды. Осыған орай біз зерттеу тақырыбымен байланысты негізгі беталыстарды ерекшеледік:

1) скрипкада орындаушылық, әдістеме мен педагогикаға арналған жұмыстар;

2) орындаушылықта стильдің теориялық санаты қарастырылған еңбектер.

Скрипкада орындаушылыққа қатысты мәселелердің кең ауқымды тобы ХХ ғасырдың айтарлықтай жұмыстары - Л. С. Ауэр, К. Флеш, И. А. Лесман, В. Ю. Григорьев, Л. Гуревич, Л. Гинзбург; заманауи – А. Гвоздевтің жұмыстарында қарастырылған.

Орындаушылық саласына стиль санатын қолдану К. Мартинсен, Б. Яворский, С. Фейнберг, А. Сохор, Д. А. Рабинович, Я. Мильштейн, В. Грицевич, В. Чинаев, А. Кандинский-Рыбников, Н. Драч, Е. Гасич керемет еңбектерінде көрініс тапқан.

Зерттеудің зердеге түйерлік пәні – Н.Токинаның зерттеуінде жетілдірілген ысқышты аспаптар өнеріндегі орындаушылық стильдерді типологиялық талдау. ХХ ғасырдың бірінші жартысында шығармашылық пен орындаушылықтағы стиль ұғымын түсіндіру қатарластығы Хитрук, А. Кудряшов, А. Полежаев еңбектерінде музыкалық ғылымға тән құбылысқа айналды.

Педагогикадағы орындаушылық мәселелері концерттік іс-шарамен тығыз байланыста бола тұрып, А. Николаева, Н. Смирнова оқу құралдарында көрініс тапты.

Отандық зерттеушілердің (И. Коган, Б. Кожамқұлова мақалалары) Қазақстандағы ішекті-ысқышты аспаптар мектебінің даму тарихына арналған бірен-саран еңбектерінің арасында Д. Жұмабекова, Т. Егінбаева, Н. Сағымбаева жұмыстары ұрпақтар сабақтастығы контекстінде ғылыми негіз бола білді.

Зерттеудің ғылыми жаңашылдығы төмендегілерде:

- Қазақстанның орындаушылық өнерінің тарихы мен теориясында алғаш рет ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнері скрипка, альт, виолончель мен контрабасқа тән стильдік үрдістердің біртұтастығында қарастырылады.
- Қазақстанның ішекті-ысқышты орындаушылық өнері тарихи дамуында көрсетілген, ұрпақтар теориясы негізінде алғаш рет орындаушылық тәжірибедегі сабақтастық және орындаушылық мектебінің даму кезеңдерін көрсететін белгілі музыканттардың қызметі сипатталады.
- стильдік талдау негізінде ХХ–ХХІ ғасырлар аралығындағы уақытқа қарасты Яков Фудиман, Айман Мұсаходжаева, Гаухар Мырзабекова, Марат Бисенғалиев тәрізді бірқатар орындаушылардың жеке стилін сипаттайтын шығармаларды түсіндіру анықталып, суреттелген;
- орындаушылардың әдістемелік қызметінде оқу әдебиетінің түрлері

ішекті-ысқышты аспаптарда орындауды үйрету құрылымы мен мазмұнына сай анықталған: 1) түрлі стиль мен жанрдағы қандай да бір шығармаларды ойнау техникасына қатысты әдістемелік нұсқаулар мен кеңестер; 2) қазақстандық композиторлардың ішекті-ысқышты аспаптарға арналған ноталық әдебиеті (ыңғайландырылған, өңделген және редакцияланған); 3) Қазақстанда ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнерінің даму тарихы бойынша ғылыми әдебиет; 4) музыкант студенттерге арналған электрондық оқу-әдістемелік құралы.

Қорғалатын ережелер:

1. Қазақстанның ішекті-ысқышты орындаушылық өнер мектебі орындаушылық стилі мен түсіндіру біртұтастығымен ерекшеленеді. Ол көркемдік мәнерлілік құралдарын баян ету мен шығарманы орындаудағы жеке стиль қасиеттерінде көрініс табады;
2. Әр түрлі тарихи дәуірлердің орындаушылық стильдік белгілерін білдіретін интонирлеу, орындаушылық нысаны, дыбысталу бояуы (діріл), артикуляция, динамикасы мен екпін (агогика) шығармаларының көркемдік мазмұнын ашу құралдары болып табылады;
3. Қазақстанның ысқышты орындаушылық өнері - тарихын ұрпақтар сабақтастығы сипаттайтын «мектеп» ұғымының барлық құрамдас бөліктеріне ие динамикалық түрде дамып келе жатқан үрдіс;
4. Қазақстандық музыканттардың әдістемелік зерттемелері бір-бірімен өзара байланысты орындаушылық және педагогикалық қызметті ұғыну мен жалпылаудың заңды қорытындысы болып табылады;
5. Қазақстанның ішекті-ысқышты мектебін музыкалық шығармаларды түсіндіруде көрініс табатын жеке орындаушылық стилдері құрайды. Қазақстанның Я.Фудиман, Г. Мырзабекова, М. Бисенғалиев, А. Мұсаходжаева тәрізді танымал музыканттары батыс еуропалық, орыс және қазақ музыкасын түсіндіруде көрініс табатын жеке стильге ие;
6. Ішекті-ысқышты топтың аспаптық ерекшелігі шарттарына, орындаушылықтың жеке техникасы мен көркемдік шеберлікке сай Қазақстан композиторларының шығармаларына тән ұлттық стильді түсіндіру қалыптасады.

Диссертацияның теориялық маңызы батыс еуропалық, орыс және қазақ классиктерінің шығармаларын түсіндірудің стильдік талдауында дәлелденген орындаушылық стиль мен түсіндіруді жүйелік көрсетуде жатыр. Қазақстанның ішекті-ысқышты орындаушылық өнерінде орындаушылық стиль мен аспапта ойнау техникасының өзара байланысы анықталды. Орындаушылық құралдарды тарихи-мәдени контекстте зерттеу стильдер типологиясына сай түсіндіруді көркемдік мазмұнның жүзеге асуы ретінде қарастыруға мүмкіндік береді.

Диссертацияның практикалық маңызын оның сараптамалық тараулары анықтайды. Бұл тарауларды орындаушылық өнер тарихы мен теориясына арналған оқу пәнінде қолдануға болады. Жұмыстағы тарихи

шолу мен ішекті-ысқышты орындаушылық өнерін кезеңге бөлу ішекті-ысқышты орындаушылық өнерінің даму бейнесін толықтыратындықтан, «Орындаушылық өнерінің тарихы», «Аспапта ойнау әдістемесі», «Орындаушылық түсіндірулерін талдау» пәндерінің оқу бағдарламасына қосуға болады. Жұмыста дәуір, композитор мен орындаушы стиліне сәйкес анықталған орындаушылық тәсілдер музыканттардың музыкалық шығармаларды оқу және игеруі кезінде практикалық сабақтар үшін тиімді құрал бола алады. Олар үйрену практикасы кезінде мәнерліліктің орындаушылық құралдарына жүйелік көзқарас қалыптастырады.

Зерттеу апробациясы. Диссертация талқыға салынып, Құрманғазы атындағы Қазақ ұлттық консерваториясының ішекті аспаптар кафедрасының отырысында қорғауға ұсынылды. Негізгі ережелер үш халықаралық конференцияда айтылып, үш ғылыми мақалада және ҚР БҒМ БҒСБК ұсынған басылымдарда, Scopus мәліметтер базасына қарасты журналда көрініс тапты. Автор зерттеудің практикалық нәтижелерін студенттерді Қазақстандағы тұңғыш «String Music Festival» ішекті аспаптар фестивалі концерттер циклінде өнер көрсетуге дайындау кезінде қолданды.

Диссертация тақырыбы бойынша басылымдар тізімі:

а) ҚР БҒМ БҒСБК ұсынған басылымдарда:

1. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. «Ысқышты аспапта орындаушылық стилі» теориялық санатының мазмұны мен // Известия ҚР ҰҒА. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы. – № 5, қыркүйек-қазан 2016. – ISSN 2224-5294. – 186-191б.
2. Махмуд Д.Е. XX-XXI ғасырлар шегіндегі Қазақстандық музыкалық өнердің ұлттық белгілері // «Қазақстанның ғылымы мен өмірі»: халықаралық ғылыми-танымал журнал. – № 6 (50), 2017. –49-52 б.
3. Махмуд Д.Е. «STRING MUSIC FESTIVAL» Қазақстанның музыкалық мәдениетінің феномені ретінде // Известия ҚР ҰҒА. Қоғамдық және гуманитарлық ғылымдар сериясы. – № 1, қаңтар-ақпан 2018. – 71-76 б.

б) Scopus мәліметтер базасында:

4. Marlana T. Kokisheva, Diana Y. Mahmood, Gulnar A. Begalinova, Galiya Z. Begembetova and Valeriya E. Nedlina. Kazakh Symphonic Kuy - the Counterintuitive Convergence of Traditions // International Journal of Environmental and Science Education. – 2016. – Vol. 11, Issue 11. – P. 4184-4193

с) халықаралық және ғылыми-тәжірибелік конференцияларда:

5. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. Гаухар Мырзабекованың орындаушылық стилі // № 1 Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция қорытындысы бойынша ғылыми еңбектер жинағы. – Краснодар, 2016. – 9-12 б.
6. Махмуд Д.Е., Бегембетова Г.З. Қазақстанда тәуелсіздік жылдары ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнері // The first European conference on the achievements and developments of young scientists in the humanities and

social sciences: халықаралық конференция материалдарының жинағы. – Austria, Vienna, 2017. – 10-17б.

7. Махмуд Д.Е. Орындаушылық талдаудың әдістемелік қырлары // «Заманауи өнердегі «классикалық (классикалық емес) музыка» халықаралық ғылыми конференциясы – Алматы, 2018. – 79-88 б.

Жұмыс құрылымын кіріспе, үш негізгі бөлімі, қорытынды, пайдаланылған дереккөздер тізімі мен қосымшалардан тұрады.

Кіріспеде диссертациялық жұмыстың өзектілігі ашылып, зерттеудің мақсаттары мен міндеттері, нысаны мен пәні, әдістемелік негізі, зерттеу деңгейі, ғылыми жаңашылдығы анықталып, қорғауға шығарылған ережелер, теориялық және тәжірибелік маңызы дәлелденіп, жұмыстың апробациясы мен құрылымы келтірілген.

«Орындаушылық өнердегі стильдің теориялық мәселелері» атты **бірінші тарауда** орындаушылық саладағы стиль және түсіндіру бірлігі ретінде музыкалық шығармалардың көркемдік мазмұнын игерудегі мәселелері зерттелген. Орындаушының суреттеу құралын таңдауына, жаңаша түсіндірулерде орындаушылық стильдік кескінін қолдануына және сәйкесінше ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық стилінің қалыптасуына қатысты мәселелер қозғалды. Стильдік орындаушылық талдауының әдістемелік қырлары қарастырылды.

«Ұрпақтар сабақтастығы контекстінде Қазақстандағы ішекті-ыспалы аспаптарда орындаушылық» атты **екінші тарауда** қазақстандық ішекті-ыспалы орындаушылық өнері дамуының тұтас бейнесі көрсетілген. Оның шеңберінде «мектеп», «ұрпақтар сабақтастығы» және сабақ беру әдістерінің негізгі қағидалары, сонымен бірге заманауи кезеңде маңызды музыкалық орындаушылық түрлерінің (бәйгелер, фестивальдар) рөлі белгіленген.

XX-XXI ғасырлар аралығындағы Қазақстанның ішекті-ысқышты аспаптар мектебі өкілдерінің еңбектері түрлі шығармалар, орындау бойынша әдістемелік нұсқауларға қатысты тарихи мәліметтер, сонымен бірге музыкант физиологиясы мен композиторлардың шығармашылық ойын ұғу мәселелерімен қатысы бар мәліметтерді қамтиды.

«XX-XXI ғасырлар аралығындағы Қазақстандағы ішекті-ысқышты аспаптарда орындаушылық өнерінің негізгі стильдік бағыттары» атты **үшінші тарауда** XX-XXI ғасырлар шегіндегі Қазақстандағы ішекті-ыспалы аспаптарда орындаушылықтың стильдік бағыттары мен беталыстары жіктеліп, сипатталған. Ұлттық композиторлардың шығармаларын түсіндіруде анықталатын ішекті-ысқышты орындаушылық өнерінің ұлттық стильдік ерекшеліктері қарастырылып, Я. Фудиман, Г. Мырзабекова, А. Мұсахаджаева, М. Бисенғалиевтың орындаушылық түсіндіруіне стильдік жағынан талдау жүргізілген.

Қорытындыда жүргізілген зерттеудің нәтижелері жалпыланып, ішекті-ысқышты өнерін дамытудың болашағы анықталады.

SUMMARY

of a dissertation work of Mahmood Diana Yerbolatovna, who was presented on degree of the doctor of philosophy (PhD) competition in 6D040200 – Instrumental Performance "String-bow performance of Kazakhstan between XX-XXI centuries: style issues"

Relevance of the research topic: During the XX-XXI centuries, number of fundamental changes happened in the music culture of Kazakhstan. These changes happened in various genres and styles, means of expressiveness, and artistic influences of the musical culture through the process and interaction of international cultural relations, cooperation with outstanding foreign performers, conductors, and well-known musical groups. The string-bow art of Kazakhstan is one of those areas where musical creativity and success reached at the highest level in this period in both solo and chamber music performance. It is distinguished by the peculiarity of stylistic processes and the interpretation of works by Western European, Russian and Kazakhstan composers. It should be emphasized that this study consider the performance of European string-bow instruments - violin, viola, cello, double bass, which are used in modern music playing.

The relevance of theoretical studies of performing art on string-bow instruments in terms of musical style and interpretation is determined by the fundamental importance of these concepts for performing practice and pedagogy. In the process of preparing performers, today there is a need to solve theoretical issues; methodological principles of performing style analysis, as well as teaching methods aimed at developing a stylistic understanding among performers, remain little developed. For performing musicians, especially at the training stage, the analysis of musical works, its stylistic performance capabilities, in particular, when stylistic interaction is presented, often contributes to the theory and practice. In the field of performance, in order to achieve the authenticity of the embodiment of the style of the epoch and the composer in music science, along with the development of the theory of musical style, attempts are being made to define and describe the style of individual performers and various national performing schools.

The study of the phenomenon of "performing style" provides an opportunity for new perspectives in the scientific study of the issues of performance. It is with the concept of performing style that both the content part of the interpretation and the definition by the performer of various means of performing expression are connected in many respects. At the same time, the understanding of many stylistic trends in modern art makes it necessary not only to creatively comprehend the work, but also to obtain the necessary theoretical knowledge of string performers in this field.

To date, the style trends of string-bow performance of Kazakhstan at the turn of the twentieth and twenty-first centuries have not yet been the object of special research and have not received the historical development of the most famous and well-established examples of interpretations of works. The development and

improvement of continuous music education also indicates that there are open questions of the methods of teaching performers in terms of their role in the interpretation of works. In addition, the “stylishness” of interpretation always remains a living and urgent problem, in the conditions of actively developing performing arts.

“Conditional Models” (N. Drach) of string-bow performing style of the epochs of baroque, classicism, romanticism are widely used in performing and teaching practice. However, due to the complexities and insufficient theoretical substantiation, their stylistic processes in the performing arts remain unsolved. Therefore, it is difficult to determine and substantiate the affiliation of a phenomenon to any direction, teacher school, etc. The stylistic view in the study of string-bow compositions can enrich the work on the work and the creation of interpretation.

The purpose of the study is to determine the style trends during the XX-XXI centuries, combining performance on string-bow instruments, which has been widely developed in the musical culture of Kazakhstan.

The thesis investigates the following issues:

1) to define/identify the unity of the performing style and interpretation in mastering the artistic content of musical works;

2) to find the connection between the means of musical expression and performing style in the interpretation of works for stringed instruments;

3) to characterize the "continuity" of the development of string-bow performance in the musical culture of Kazakhstan;

4) to identify the role of the methodological activities of performers of Kazakhstan and of professional and public events in the development of string-bow school;

5) to determine the basics of style performing analysis and interpretation; to characterize the modern style directions in Kazakhstan string-bow performance;

6) to suggest the possibilities of reproducing the national style in the conditions of the instrumental originality of string-bow groups.

The object of the research is string-bow performance of Kazakhstan.

The subject of the research was the string-bow performance style in the Kazakh musical between XX and XXI centuries.

The work uses the cumulative **research method**, which includes such methods of theoretical and historical musicology as integral, intonation and semantic, audio, and style analysis; historiographical, interview method; empirical method of own play on instrument and observation.

The methodological basis of the research is an integrated approach that allows to study string-bow performance in the context of the artistic culture of Kazakhstan. Questions of individual style and interpretation in the works of string-bow performers of the turn of the XX-XXI centuries are investigated on the basis of scientific research, common problems of style in music and the theory of performance presented in the works of S. Skrebkov, M. Mikhailov, E.

Nazaikinsky, V. Medushevsky, M. Lobanova. In understanding the unity of the performing style and interpretation, the philosophical substantiation was the works of B. Asafiev, E. Gurenko, M. Kagan, N. Korykhalova, A. Sokhor, A. Losev, Yu. Lotman, B. Yavorsky; musical art in its performing form is considered as the embodiment of artistic content in the works of V. Kholopova, L. Shaimukhametova, L. Kazantseva, G. Tarayeva, E. Karelina.

For the study of string-bow performance as an independent field of creativity, scientific materials related to the general history and theory of stringed art were used (B. Struve, G. Feldgun, L. Auer, L. Raaben, K. Flesch, L. Ginzburg, A. Yampolsky), which presents an understanding of the performing school, its continuity, the role of performing culture in the art of music.

The performance of the performing style in the complex of means of artistic expression and the basics of interpretations is based on the theoretical principles put forward by the performing musicians in comprehending the performing experience (A. Alekseeva, E. Liberman, A. Malinkovskaya, N. Melnikova, J. Milshtein, S. Feinberg, V. Chinaeva, G. Tsypina).

Understanding the history of string-bow performance in the context of the general history of musical culture of Kazakhstan, the interaction of performing and compositional creativity, the influence of national traditions relies on a significant range of studies of Kazakhstani musicologists on the history of Kazakh music, the work of composers, performers, musical groups (A. Zhubanova, S. Kuzembaeva, G. Kotlova, U. Dzhumakova, S. Utegalieva, D. Zhumabekova, N. Ketegenova, G. Musagulova, J. Ordaliev and others).

The degree of scientific development of the topic.

Pedagogical and performing activities constantly raise questions of technology and artistic expression. The principle of development of the performing repertoire determines the development of methodological ideas and recommendations in the process of working on works and creating interpretations. In the field of history and theory of performance, there is a certain scientific basis for studying questions of style and interpretation. There are two directions connected with the indicated research topic:

- 1) works devoted to violin performance, methodology and pedagogy;
- 2) theoretical development of style in the performing arts.

A wide range of issues pertaining to violin performance were considered in significant works of the twentieth century - L. S. Auer, K. Flesch, I. A. Lesman, V. Yu. Grigorieva, L. Gurevich, L. Ginzburg; modernity - A. Gvozdev.

The application of the style category to the performing sphere was reflected in the remarkable works of K. Martinsen, B. Javorsky, S. Feinberg, A. Sokhor, D. A. Rabinovich, J. Milstein, V. Gritsevich, V. Chinayev, A. Kandinsky- Rybnikov, Khitruk, A. Kudryashov, and A. Polezhaev, N. Drach, E. Gasich.

Questions of performing stylistics in pedagogy, being in close connection with concert activity, were reflected in the textbooks of A. Nikolaeva, N. Smirnova.

Among the few works of Russian researchers (articles by I. Kogan, B. Kozhamkulova), devoted to the history of the development of the string-bow school of Kazakhstan, significant works of D. Zhumabekova, T. Eginbaeva, N. Sagimbaev became the scientific basis in the context of the continuity of generations.

The scientific novelty and contributions of the research are as follows:

- for the first time in the history and theory of performing art of Kazakhstan, string-bow performance is considered in the unity of stylistic processes characteristic of playing the violin, viola, cello and double bass;

- string-bow performance of Kazakhstan is shown in historical development, based on the theory of generations for the first time characterized by continuity in performing practice and the activities of the most famous musicians representing the stages of development of the performing school;

- based on the stylistic analysis, interpretations of works describing the individual style of a number of performers belonging to the period of the turn of the XX – XXI centuries - Yakov Fudiman, Ayman Musakhadzhayeva, Gaukhar Murzabekova, Marat Bisengaliyev were identified and described;

- In the methodological activities of the performers, the types of textbooks are defined in accordance with the structure and content of training in stringed instruments: 1) methodical instructions and recommendations regarding the technique of playing certain works of different styles and genres; 2) music literature for string-stringed instruments (arrangement, processing and editing) works of Kazakhstani composers; 3) scientific literature on the history of the development of string-bow art in Kazakhstan; 4) electronic teaching tools for students of musicians.

Provisions for the defense:

1. The string-bow performing school of Kazakhstan is characterized by the unity of the performing style and interpretation. It manifests itself in the interpretation of means of artistic expression and in the properties of an individual style in the performance of works;

2. Intonation, performing form, coloring of sound (vibration), articulation, dynamics and tempo (agogyka) are the means of revealing artistic content in the interpretation of works, expressing performing stylistic features of various historical eras;

3. Kazakhstan's string performance is a dynamically developing process with all the components of the concept of “school”, whose history characterizes the continuity of generations;

4. Methodical developments of Kazakhstan musicians are the logical outcome of reflection and synthesis, interconnected performing and teaching activities;

5. The string-stringed school of Kazakhstan is represented by individual performing styles that manifest themselves in the interpretation of musical works. Such outstanding musicians of Kazakhstan Ya. Fudiman, G. Murzabekova, M.

Bisengaliev, A. Musakhadzhaeva possess the properties of an individual style, which are manifested in the interpretation of Western European, Russian and Kazakh music;

6. In accordance with the conditions of the instrumental originality of the string-bow band, with an individual technique of performing and artistic skill, an interpretation of the national style characteristic of the works of composers of Kazakhstan is formed.

The theoretical value of the thesis consists in the system representation of the performing style and interpretation, which is confirmed in the stylistic analysis of the interpretation of the works of Western European, Russian and Kazakh classics. In the string-bow performance of Kazakhstan, the relationship of performing style and technique of playing the instrument is revealed. The study of performing means in a historical and cultural context, in accordance with the typology of styles, makes it possible to consider interpretation as the embodiment of artistic content.

The practical significance of the thesis is determined by its analytical sections, which can be used in academic disciplines devoted to the history and theory of performing art. The historical review and periodization of string-stringed performance presented in the paper complements the picture of the development of string-bow performance and can be included in the curricula of the following disciplines: The History of Performing Arts, Instrument Playing Instrument, and Analysis of Performing Interpretations. Performing techniques that are defined in the work in accordance with the style of the era, the composer and performer are an effective tool in the practical training of musicians in the study and development of musical works. They form a systemic view of performing means of expression in the practice of learning.

Approbation of the research. The dissertation was discussed and recommended for defence at the meeting of the string instruments department of the Kazakh National Conservatory named after Kurmangazy. The main provisions were outlined in the reports of the three international conferences, reflected in three scientific articles, in the publications recommended by CCSES of Ministry of Education of RK, 1 publication in the magazine included in the Scopus database. The practical results of the research were applied by the author in preparing students for performing in the cycles of the concerts of the first Kazakhstan string instruments festival "String Music Festival".

List of publications on the dissertation topic:

a) in the publications recommended by Control Committee of the Education and Science Sphere of Ministry of Education of RK:

1. Mahmood D.E., Begembetova G.Z. The content and structure of the theoretical category "bowed performing style" // Izvestiya NAS RK. A series of social and human sciences. - No. 5, September-October 2016. - ISSN 2224-5294. – p. 186-191.

2. Mahmood D.E. National features in the Kazakh musical art at the turn of the twentieth and twenty-first centuries. // "Kazakhstannyn gylymy men omiri - Science and the life of Kazakhstan": an international popular science magazine. - No. 6 (50), 2017. - p. 49-52.

3. Mahmood D.E. «STRING MUSIC FESTIVAL» as a phenomenon of the musical culture of Kazakhstan // Izvestiya NAS RK. A series of social and human sciences. - No. 1, January-February 2018. - p. 71-76.

b) in the Scopus database:

4. Marlana T. Kokisheva, Diana Y. Mahmood, Gulnar A. Begalinova, Galiya Z. Begembetova and Valeriya E. Nedlina. Kazakh Symphonic Kuy - the Counterintuitive Convergence of Traditions // International Journal of Environmental and Science Education. - 2016. - Vol. 11, Issue 11. - P. 4184-419

c) international scientific and practical conferences:

5. Mahmood D.E., Begembetova G.Z. Performing style of Gaukhar Murzabekova // Collection of scientific works on the results of the international scientific and practical conference No. 1. - Krasnodar, 2016. - p. 9-12.

6. Mahmood D.E., Begembetova G.Z. String-bow performance of Kazakhstan in the years of Independence // The first European conference on the achievements and developments of young scientists in the humanities and social sciences: a collection of materials of the international conference. - Austria, Vienna, 2017. - p. 10-17.

7. Mahmood D.E. Methodological Aspects of Performing Analysis // International Scientific Conference "(Not) Classical Music in Contemporary Art" - Almaty, 2018. - p. 79-88.

The structure of the thesis includes an Introduction, three main sections, conclusion, list of sources used and applications.

The Introduction reveals the urgency of the topic of the dissertation work, the purpose and tasks, the object and the subject of the research, the methodological basis, the degree of study, the scientific novelty are determined, the provisions put out for defense, theoretical and practical significance are substantiated; data on the approbation and the structure of work are given.

In the first section, "Theoretical problems of style in the performing arts," the problems of the unity of the performing style and interpretation in mastering the artistic content of musical works are investigated. The means of artistic expressiveness of string-bow performance, denoting the stylistic orientation of the interpretation, which reveal the artistic level of the artist's skill, are determined. Methodological aspects of stylistic performing analysis are considered.

In the second section, "String-bow performance of Kazakhstan in the context of the continuity of generations" presents a holistic picture of the development of Kazakh string-bow performance, in the context of which the concepts of "school", "continuity of generations" and the basic principles of

teaching methods, as well as the importance of significant forms of musical performance (competitions, festivals) at the present stage.

Methodical activity of performers of the string-bow school of Kazakhstan between XX-XXI centuries include historical data concerning various compositions, methodological instructions for the performance, as well as information related to the physiology of the musician and the problems of comprehending the composers' creative intent.

In the third section, "Basic style trends in string-bow performance of Kazakhstan between XX-XXI centuries", differentiation and characterization of style trends and trends in string-bow performance of Kazakhstan between XX-XXI centuries is given. The national style features in string-bow performance are considered, which are revealed in the interpretations of works of national composers, the style analysis of performing interpretations by Y. Fudiman, G. Murzabekova, A. Musakhadzhaeva, M. Bisengaliev is presented.

The Conclusion summarizes the results of the research and identified future prospects for the development of string-bow art.